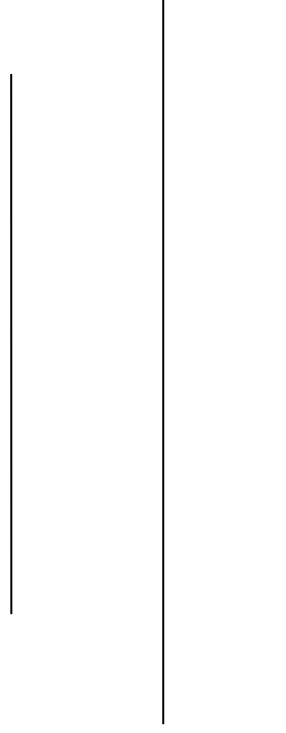

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को
नीति

विराटनगर महानगरपालिका
२०७८

क्षेत्रगत नीतिहरू

सुशासन तथा संस्थागत विकास

क) सामान्य प्रशासन

१. महानगरपालिकाको कार्यविभाजन नियमावली २०७४ र कार्य सम्पादन नियमावली २०७४ लाई समयानुकूल परिमार्जन तथा संशोधन गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२. नागरिक वडापत्रलाई समयसापेक्ष अधावधिक गरि सेवा प्रवाहलाई छिटो, छरितो, पारदर्शी र प्रविधिमैत्री बनाईनेछ ।
३. कर्मचारीहरूको पेशागत सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्दै, कार्य दक्षता अभिवृद्धि गर्न जिम्मेवारी बमोजिमको तालिम प्रदान गर्ने, प्रविधिमैत्री बनाउने र कार्य सम्पादनका आधारमा पूरस्कार तथा दण्ड सजायको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४. सेवा प्रवाहमा सकारात्मक परिवर्तनका लागि कर्मचारीहरूको पेशागत स्थायित्व एवं वृत्ति विकास र स्वेच्छिक अवकास जस्ता कार्यहरूलाई संघ तथा प्रदेश कानूनका आधारमा स्थानीय कानून बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
५. कर्मचारी संगठन संरचनालाई पूनरावलोकन गरि छिटो छरिता सेवा प्रवाह गरिनेछ ।
६. महानगरबाट प्रवाह हुने सेवाहरूको सामाजिक लेखा परिक्षण, सार्वजनिक परिक्षण तथा सार्वजनिक सूनुवाई लाई अनिवार्य गर्दै अनूगमनलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
७. नेपाल सरकारको नीति अनुसार आन्तरिक पर्यटनको विकासका लागि १० दिने पर्यटन काज विदा लाई कार्यविधि बनाई कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
८. अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय नगरहरूसग भगिनी सम्बन्ध विस्तार गरी नयां प्रविधी, सोच, नवीन सिकाईहरू, विकासका मोडल तथा असल अभ्यासहरूमा सहकार्य गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
९. जनमूखी प्रशासनको अवधारणा अनुकुल सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्भेक्षण गरि सेवा प्रवाहमा सूधार गरिनेछ । साथै सेवाग्राहीहरूको गुनासो, उजूरी सम्बोधन गर्न उपयुक्त व्यवस्थापन गरिनेछ ।
१०. सबै वडा कार्यालयहरूमा अधिकार प्रत्यायोजन गरी वडालाई जिम्मेवार बनाई योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रक्रियालाई छिटोछरितो र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
११. महानगरपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयको हाताभित्र पान , गुटखा, खैनी जस्ता सुर्तिजन्य पदार्थको प्रयोग गर्नेलाई दण्ड जरिवाना गरिनेछ ।

ख) कानून

१२. महानगरपालिकाको न्यायिक समितिलाई स्वतन्त्र, निष्पक्ष, पहुचयोग्य, सक्षम एवं विश्वसनीय बनाईनेछ ।
१३. कानूनले तोकेको समय भित्र न्यायिक समितिबाट कार्य सम्पादन गरिनेछ ।
१४. सबै वडा कार्यालयहरूमा मेलमिलाप केन्द्र सञ्चालन गरी मेलमिलाप हुने प्रकृतिका स्थानीय विवादहरू वडास्तरमै निरूपण गर्ने कानूनी व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१५. विवादको समाधान वडास्तरमा गर्न मेलमिलाप शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।

ग) सूचना तथा प्रविधि

१६. संघीय सरकारसँग समन्वय गरि तारणी प्रसाद कोइराला संचारग्राममा स्थानीय एफएम तथा मिडिया सेन्टर लगायतका सेवाहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
१७. महानगरपालिकाबाट हुने सबै गतिविधिहरू नगरवासीहरूलाई सुसुचित गरिनेछ ।
१८. महानगरपालिकाको कार्यालय भित्र रहेको सुचनाकेन्द्रको सूदृढीकरण,सुचना प्रविधिको विकास गरि नगरवासीलाई सूचनाको पहुँचमा अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१९. सबै वडा कार्यालयहरूबाट हुने सेवा प्रवाहलाई अनलाईन प्रणालीबाट संचालन गरिनेछ ।
२०. स्थानीय पत्रपत्रिका, टेलीभिजन एफ.एम, अनलाईन पोर्टलहरूको संस्थागत विकासका लागि उपलब्ध गराउँदै आएको सहयोगलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२१. कार्यालयको आन्तरिक कार्यप्रणालीलाई प्रविधि मैत्री बनाउँदै लगिनेछ ।
२२. प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गरि नागरिकहरूलाई सेवा प्रदान गरिनेछ ।
२३. डिजिटल सिटी प्रोफाइललाई अद्यावधिक गरि बहुउपयोगिताको क्षेत्रमा प्रयोग गरिनेछ ।

घ) नगर प्रहरी

२४. नगर प्रहरीलाई तालिम स्रोत साधन उपलब्ध गराई सवल,सक्षम तथा उच्च मनोबलयुक्त बनाइनेछ ।
२५. शहरका मुख्य चोकहरू तथा सुरक्षा संवेदनशील क्षेत्रहरूमा थप सीसीटीभी क्यामरा जडान गराइनेछ ।
२६. ट्राफिक व्यवस्थापनका लागि मुख्य बजार क्षेत्रमा पार्किङ व्यवस्थापनका लागि जेब्रा क्रसिङ तथा ट्राफिक संकेतको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२७. छाडा चौपाया र सडकपेटीमा रहेका अव्यवस्थित हाटबजार तथा व्यवसायलाई नियन्त्रण गरिनेछ
२८. जनघनत्वका आधारमा विराटनगरको दक्षिणि भागमा थप सेवाका लागि बारुणयन्त्र सेवा केन्द्र स्थापना गरिनेछ
२९. सिगिया तथा केशलिया खोलामा हुने अवैध उत्खननलाई कडाईका साथ नियन्त्रण गरिनेछ ।
३०. नगर प्रहरीको मनोबल उच्च राख्नका लागि संस्थागत क्षमता र वृत्ति विकासका अवसरहरू उपलब्ध गराइनेछ ।

सामाजिक विकास

क) बालबालिका

३१. आगामि वर्षमा वडा नं १८ र १९ लाई बालमैत्री वडा घोषणा गर्नका लागि आवश्यक पुर्वाधार तयार गरिनेछ। साथै वडा नं. ११ लाई यसै आ.व.मा बालश्रम मुक्त वडा घोषणा गरिनेछ ।
३२. बालमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्धन एवं दिगोपनाका लागि कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ
३३. बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ वमोजिम आवश्यक स्थानिय निर्देशिका, कार्यविधि तथा रणनीतिक योजनाहरू निर्माण गरिनेछ ।
३४. अपांगता भएका बालबालिकाहरूलाई लक्षित गरी कार्यक्रम संचालन गर्न संघ संस्थाहरू 'संगको समन्वय र सहकार्य बढाईनेछ ।

३५. सडक बालबालिका, बालश्रम र बालविवाह विरुद्धका अभियानहरूलाई बस्तीस्तरसम्म पुर्याइनेछ ।
३६. बालश्रमका सम्भावित क्षेत्रहरूको पहिचान गरि प्रभावकारी अनुगमन गर्दै नियमन गरिनेछ ।
३७. बालकलवको क्षमता विकास गरि बाल सहभागीता प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
३८. नीति निर्माण र योजना तर्जुमामा बाल सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।
३९. कोभिड १९ को विषम परिस्थितीमा बालबालिकाको सहभागीता र कृयाशिलताको सुनिश्चित गर्न वैकल्पिक माध्यमहरू समेत उपयोग गरिनेछ ।
४०. सरोकारवालाहरूसंगको सहकार्यमा लागूपदार्थ दूव्यसन, साईवर अपराध र बालविवाह नियन्त्रणकालागि सचेतनामुलक अभियान संचालन गरिनेछ ।

ख) लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशीकरण तथा समाज कल्याण

४१. लैङ्गिक हिंसामा परेका व्यक्तिहरूलाई सहयोग गर्न कोषको स्थापना गरिनेछ ।
४२. सडक पेटीमा रात विताउने असहाय तथा सहारा विहिन मानवहरूलाई उद्धार एवं व्यवस्थापन गरिनेछ
४३. अपाडता रोकथाम तथा पूर्णस्थापना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि प्रदेश सरकार र करुणा फाउण्डेसन नेपालसंग भएको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
४४. बालसेवा आश्रम, मानव सेवा आश्रम तथा वृद्धाश्रमहरूको संस्थागत विकासका लागि भैरहेको सहयोगलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४५. अपाडता परिचय पत्र वितरण कार्यलाई प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।
४६. यौनिक अल्पसंख्यकहरूका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
४७. भाषा कला, सस्कृति तथा साहित्य आदिको जगेर्ना तथा उत्थानका लागि विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ । अन्तराष्ट्रिय साहित्य सम्मेलनको आयोजना गरिनेछ ।
४८. साझेदारीमा विधुतिय शवदाह गृह निर्माण गरि सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

ग) गैर सरकारी संघसंस्था

४९. गैर सरकारी संघसंस्थाले कार्यक्रम संचालन गर्नु पुर्व महानगरपालिकासंग अनिवार्य स्वीकृती लिनुपर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा लागू गर्नका लागि कार्यविधि तयार गरिनेछ ।
५०. गैर सरकारी संघसंस्थाले सञ्चालन गर्ने योजना तथा कार्यक्रमको सघन अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ
५१. गैससहरूलाई विकास तथा निर्माणमा योगदान सहितको सहभागीता गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।
५२. गैससहरूसंगको समन्वयमा गैसस पाश्र्वचित्र तयार गरिनेछ ।
५३. टोल विकास संस्थाहरूको क्षमता विकास गर्दै नगरको विकास तथा शासन प्रक्रियामा सहभागीता गराइनेछ
५४. कर्पोरेट सामाजिक उत्तरदायित्व (Corporate Social Responsibilities) वहन गर्न नीजि क्षेत्र, वित्तिय र सहकारी संस्थाहरूलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
५५. नागरिक समाजलाई स्थानीय सूशासनको प्रक्रियामा सहभागी गराइनेछ ।
५६. मदिराजन्य पदार्थको विक्रि वितरण र प्रयोगलाई व्यवस्थित गर्न टोल विकास संस्थाहरूलाई समेत परिचालन गरिनेछ ।
५७. आरोहण गुरूकुल नाटक घर निर्माण सम्पन्न भैसकेको हूदा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय नाटकहरू सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

घ) शिक्षा

५८. प्रारम्भिक बालविकास शिक्षालाई विद्यालय शिक्षाको पूर्वाधारको रूपमा विकास गरिनेछ ।
५९. सबै बालबालिकाहरूलाई विद्यालय भर्ना गर्ने व्यवस्था मिलाई अनिवार्य तथा निशुल्क शिक्षा सुनिश्चित गरिनेछ
६०. सार्वजनिक विद्यालयको भौतिक, शैक्षिक र व्यवस्थापकीय पक्षमा सुधार गरिनेछ ।
६१. सबै विद्यालयमा स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।
६२. सार्वजनिक विद्यालयहरूमा आवश्यक शिक्षक दरबन्दीको व्यवस्थापन गरि सिकाईस्तरमा सुधार गरिनेछ ।
६३. न्युन पारिश्रमिक भएका विद्यालय कर्मचारी (लेखा र सहायक) तथा बालविकासका सहयोगी कार्यकर्तालाई थप पारिश्रमिक प्रोत्साहन सुविधाको रूपमा उपलब्ध गराइनेछ ।
६४. सार्वजनिक विद्यालयको सामाजिक परीक्षण तथा आर्थिक कारोवारको लेखा परीक्षणलाई अनिवार्य सर्तका रूपमा लागु गरिनेछ ।
६५. नमूना विद्यालयलाई नेतृत्वदायी विद्यालयको रूपमा विकास गर्ने ।
६६. माध्यमिक विद्यालयमा प्रविधिमा आधारित शिक्षाको पहुँचमा विस्तार गरिनेछ ।
६७. सार्वजनिक विद्यालयमा अपाङ्गमैत्री भौतिक पूर्वाधार तथा सिकाई वातावरणको प्रबन्ध गरिनेछ ।
६८. शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (IEMIS) व्यवस्थित गरि शैक्षिक अभिलेखलाई अद्यावधिक गरिनेछ ।
६९. शिक्षकको निरन्तर पेशागत विकासका लागि प्रविधिमैत्री पद्धतिमा जोड दिइनेछ ।
७०. विद्यालय शिक्षालाई गुणस्तरयुक्त बनाउन नियमित अनुगमन, निरीक्षण र सुपरिवेक्षणको गरिनेछ ।
७१. सूचकका आधारमा विद्यालयहरूको कार्यसम्पादनस्तर निर्धारण गरि प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।
७२. संस्थागत विद्यालयहरूलाई नगरका विभिन्न शैक्षिक गतिविधिमा सहभागि र आवश्यक नियमन गरिनेछ ।
७३. महानगर बहुप्राविधिक शिक्षालय सञ्चालनका लागि आवश्यक थप पूर्वाधार विकास गरी प्राविधिक शिक्षामा सबै वर्गको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।
७४. विपत्का समयमा समेत विद्यार्थी सिकाईलाई निरन्तरता दिन सिकाईका वैकल्पिक प्रणालीहरूको प्रबन्ध गरिनेछ ।
७५. अटिजम, बौद्धिक अपाङ्गता तथा सुस्त मनस्थिति भएका बालबालिकाको सिकाईका लागि पूर्वाधार विकास गरी दिवा स्याहार केन्द्र तथा कक्षाकोठाको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
७६. छात्राहरूलाई निशुल्क स्यानिटरी प्याड तथा बाल विकास देखि कक्षा पाँच सम्मका बालबालिकाका लागि पोषिलो दिवा खाजा व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
७७. सामुदायिक सिकाई केन्द्रहरूका माध्यमबाट अनौपचारिक, खुल्ला तथा निरन्तर सिकाईका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
७८. महानगरपालिकामा सार्वजनिक पुस्तकालय तथा वाचनालयको स्थापना गरिनेछ ।
७९. विद्यालयमा बालक्लवको गतिविधिलाई शैक्षिक क्यालेण्डरमा समावेश गरिनेछ ।
८०. विभिन्न साझेदार संस्थाहरूसँगको सहकार्य र समन्वयमा आदर्श माविलाई समावेशी शिक्षाको नमुना विद्यालयको रूपमा विकास गरिनेछ ।
८१. महेन्द्र माविलाई महानगरबाट सञ्चालन गरिने छ साथै सार्वजनिक विद्यालयलाई प्रविधि मैत्री बनाइनेछ ।
८२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धी विषयलाई स्थानीय पाठ्यक्रममा समावेश गरी पठनपाठन गरिनेछ ।
८३. शिक्षाको गुणस्तर वृद्धि गरि पठनपाठनमा उल्लेख्य सुधार गर्ने शिक्षकहरूलाई पुरस्कृत गरिनेछ

८४. पाठ्यक्रम तयार गर्ने विषयगत विशेषज्ञहरूलाई दिइदै आएको सुविधालाई बृद्धि गरिनेछ ।
८५. परम्परागत तथा धार्मिक विद्यालय(मदर्शा तथा गुरुकुल,वेदविधाश्रम) लाई शिक्षाको मुलधारमा सहभागी गराउन प्रोत्साहन गरिनेछ ।

ड) युवा तथा खेलकुद

८६. महानगरस्तरीय खेलकुद एन वमोजिम महानगरस्तरीय खेलकुद समिति गठन गरि सोहि वमोजिम एकद्वार प्रणालीबाट खेलकुद गतिविधी सञ्चालन गरिनेछ ।
८७. शहिद रंगशालालाई थप आधुनिकीकरण र सुविधा सम्पन्न बनाउदै अन्तराष्ट्रियस्तरको खेलकुद गतिविधी सञ्चालन गरिनेछ ।
८८. राष्ट्रिय महिला लिग फुटबल खेल सञ्चालन गरिनेछ ।
८९. वडास्तरमा जनसंख्या तथा खुल्लाक्षेत्रको पहिचान गरि समुदाय परिचालन गरि खुल्ला व्यायामशाला निर्माणलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
९०. विराट गोल्डकप सञ्चालनमा भइरहेको सहयोगलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
९१. मोफसलका खेलकुद गतिविधीलाई बार्षिक क्यालेण्डर तयार गरि सञ्चालन गरिनेछ
९२. महानगरस्तरीय युवा नीति तयार गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
९३. एक विधालयमा उधमशिलता विकासका लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ
९४. युवा सञ्जाल गठन गरि सशक्तिकरण गर्दै युवा प्रतिभा पहिचान गरि प्रोत्साहित गरिनेछ ।
९५. लागु पदार्थ दुर्व्यसन नियन्त्रणका लागि युवाहरूलाई परिचालन गरिनेछ ।
९६. मिनि ओलम्पिक खेल सञ्चालन गरिनेछ ।
९७. महानगरपालिकाको विभिन्न गतिविधीमा युवाहरू परिचालन गरिनेछ ।
९८. हाटखोला मैदानमा खेलकुद एकेडमीको विकास गरिनेछ ।

च) जनस्वास्थ्य

९९. उपप्रमुख योजना अन्तर्गत "छोरी बचाउ छोरी पढाउ" पहिलो र दोस्रो सन्तान छोरी जन्माउने आमाहरूलाई प्रोत्साहन वापत उपलब्ध गराउँदै आएको रकमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१००. नेपाल रेडक्रस सोसाईटीसंगको समन्वयमा नगरवासीहरूलाई निःशुल्क रक्त सेवालालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१०१. गर्भवती महिला र जेष्ठ नागरिकलाई नगरक्षेत्र भित्रका अस्पताल सम्म सहज पहुँचका लागी निशुल्क एम्बुलेन्स सेवालालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१०२. चौरासी वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिकहरूलाई दिइदै आएको पोषण भत्तालाई निरन्तरता दिइनेछ
१०३. नगरवासीहरूको स्वास्थ्य सुधारका निमित्त एलोपेथिक मेडिसिन संगै वैकल्पिक चिकित्साको रूपमा आयुर्वेद सेवाको विकाश गरिनेछ ।
१०४. नगरवासीहरूको आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको सहज पहुँचका लागि सम्पूर्ण वडामा स्थापना भई संचालनमा रहेका आभारभुत स्वास्थ्य केन्द्रहरूको सुदृढिकरण गर्दै लगिनेछ ।
१०५. अपाङ्गता रोकथाम तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम अन्तर्गत स्वास्थ्य शिविरहरू संचालन गरिनेछ ।
१०६. सहज स्वास्थ्य सुविधा उपलब्ध गराउन क्षेत्र पहिचान गरि फिजियोथेरापी सेवा सुरु गरिनेछ ।
१०७. राष्ट्रिय खोप अभियानलाई वडा कार्यालयको समन्वयमा प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
१०८. अपाङ्गता न्यूनिकरणका लागि नव दम्पतिहरूलाई सचेतनामुलक शुभ कामना कार्ड वितरण गरिनेछ

१०९. विपन्न नागरिकहरूका लागि उपलब्ध गराउदै आएको उपचार सहयोग कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
११०. वडा न १५ र १९ मा १५ शैयाको अस्पताल निर्माण गरि सञ्चालन गरिनेछ
१११. बाल अस्पताल सम्भाव्यता अध्ययन तथा निर्माणका लागि आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
११२. वडा न १९ मा रहेको स्वास्थ्य चौकीमा पेलोयाटीक केयर स्थापना गरिनेछ ।
११३. मेडीकल कलेज तथा निजी अस्पताल सघ APHIN सँगको सहकार्यमा विपन्न नागरिकलाई निशुल्क उपचार गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ
११४. वडा न ५ निशुल्क रूपमा उपलब्ध भैरहेको प्याथोलोजी सेवालालाई निरन्तरता दिइनेछ
११५. कार्यविधी तयार गरि महानगरको पचास र अल्पसंख्यक तथा वञ्चितकरणमा परेका गरीव परिवारको पचास प्रतिशतको साझेदारीमा स्वास्थ्य बीमा लागु गरिनेछ ।
११६. कोभिड १९ महामारीको रोकथाम, उपचार र नियन्त्रणका संघ तथा प्रदेश सरकारसंगको सहयोगमा महानगरपालिकाले प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नेछ ।
११७. कोभिड १९ महामारीको रोकथाम, उपचार र नियन्त्रणका लागि ठोस कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।

वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

क) विपद् व्यवस्थापन

११८. बहुप्रकोपमा आधारित जोखिमको अध्ययन एवं अनुसन्धान गरी तथ्यगत अभिलेखीकरण गरिनेछ
११९. महानगरस्तरीय विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणाली विकास गरी राष्ट्रिय तथा प्रदेशस्तरीय सूचना प्रणालीसँग आवद्ध गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।
१२०. महानगरपालिकाका नियमित विकास कार्यक्रम एवं योजना तयारी वा डिजाइन गर्दा जोखिम न्यूनीकरणको मापदण्ड अपनाइनेछ ।
१२१. विपद् व्यवस्थापनका लागि आमसञ्चार माध्यम मार्फत् सन्देशमूलक सूचनाहरू सम्प्रेषण गरिनेछ ।
१२२. राष्ट्रिय भूउपयोग नीति अनुरूप जोखिम सम्बेदनशील भूउपयोग योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
१२३. मानव जीवन, भौतिक एवं गैरभौतिक लगायत सबै प्रकारका सम्पत्तिको बीमा गरी जोखिम न्युनिकरण गरिनेछ ।
१२४. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा विपद् उत्थान र व्यवस्थापन कार्यमा निजी क्षेत्रको संलग्नता र साझेदारीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१२५. छिमेकी तथा अन्य स्थानीय तहहरूको समेत संलग्नतामा विपद् प्रतिकार्यलाई प्रभावकारी बनाउन स्वयंमसेवक समूहको गठन र क्षमता विकास गर्ने नीति लिईनेछ
१२६. खुल्ला क्षेत्रको पहिचान, संरक्षण र प्रयोगयोग्य बनाउने नीति लिईनेछ ।
१२७. प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्यका लागि आपतकालीन सामग्रीको भण्डारगृहको स्थापना गरी आवश्यक पर्ने उद्धार तथा राहत सामग्री सञ्चय गरिनेछ ।
१२८. आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र सुदृढ बनाइनेछ ।
१२९. नगर प्रहरी लगायत अन्य सुरक्षा निकायलाई खोज तथा उद्धार कार्यदल गठन गरी क्षमता विकास एवं साधन सम्पन्न बनाईनेछ ।

ख) वातावरण तथा सरसफाई

१३०. फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि अन्तिम विसर्जन स्थलको व्यवस्थापन आधुनिक प्रविधि Waste to Energy एवं Environmental Friendly बनाइनेछ ।
१३१. सरसफाईको कार्यलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन समूदायमा आधारित फोहर संकलन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
१३२. अस्पतालजन्य फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न सम्बन्धित क्षेत्रलाई पूर्ण रूपले जिम्मेवार बनाइनेछ ।
१३३. मापदण्ड विपरितका (४० माइक्रोन)प्लाष्टिक झोलामूक्त बनाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ
१३४. व्यवसायिक रूपमा गरिने पशुपंछीपालनबाट हुने प्रदूषण नियन्त्रण गर्न नगरपालिकाबाट अनिवार्य पूर्व अनुमति लिनुपर्ने व्यवस्थालाई थप कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।
१३५. हरित शहर विकास गर्न निजी क्षेत्र र अन्य सामाजिक संघ/संस्थाहरुको साझेदारीमा बृक्षारोपण गर्ने एवं विरुवा हार्काउने अभियानलाई प्रभावकारी रूपमा अगाडी बढाईनेछ
१३६. जलवायु परिवर्तन न्युनीकरण तथा अनूकूलनका उपायहरुलाई अबलम्बन गरिनेछ
१३७. ध्वनी प्रदूषणका लागि सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
१३८. वातावरण संरक्षणका लागि जारी भएको वातावरण संरक्षण ऐन अनुसार वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन(EIA) प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण (IEE) तथा संक्षिप्त वातावरणीय परीक्षण गर्ने कार्यलाई अनिवार्य लागु गरिनेछ
१३९. साझेदारीमा विभिन्न स्थानमा सिटी रिक्शा चार्जिङ स्टेशन स्थापना गरिनेछ ।

राजस्व तथा वित्तीय व्यवस्थापन

१४०. करका दरहरुलाई वृद्धि नगरि करको दायरा फराकिलो पार्ने रणनीति अवलम्बन गरी आन्तरिक आय वृद्धि गरिनेछ ।
१४१. स्थानीय कर, शूलक, जरिवाना जस्ता राजस्वका श्रोतलाई सुचना प्रविधिका माध्यमद्वारा पारदर्शी तथा जवाफदेहीपूर्ण बनाईनेछ ।
१४२. आन्तरिक आय वृद्धिका लागि राजस्व स्वयंसेवक र नगररक्षक परिचालन गरी घरदैलो अभियान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१४३. राजस्व छलि तथा चूहावट नियन्त्रणका लागि अनुगमन तथा निरीक्षण कार्यलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ
१४४. अनलाइन पोर्टलको माध्यमबाट अनलाइन राजस्व तथा कर तिर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
१४५. राजस्व परिचालन तथा महानगर कर नीतिको बारेमा करदाता शिक्षा अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
१४६. उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गर्ने परीपाटीलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१४७. महानगरको वित्तीय अनुशासनलाई भरपर्दो र विश्वासिलो बनाउन लेखा प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन सम्पत्ति र दायित्वको लेखांकन NEP-SAS विधिबाट कर्पोरेट लेखा प्रणाली (Accrual Accounting System) कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१४८. पहिलो त्रैमासिक अवधिमा पुरै आवको एकमुष्ठ कर बुझाउने करदातालाई छुटको व्यवस्था गरिनेछ ।
१४९. राजस्व संकलन कार्यमा खटिने कर्मचारीहरूलाई तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
१५०. व्यवसायिक करदाताहरूलाई कोभिड-१९ का कारणले बन्द भएको अवधिभरको २ महिनाको कर रकम छुट गरिनेछ ।

पुर्वाधार विकास

क) शहरी पुर्वाधार

१५१. विगतदेखी संचालित अधुरा योजनाहरूलाई क्रमागत योजनाको रूपमा प्राथमिकतामा राखी आगामी आ.व.मा सम्पन्न गरिनेछ ।
१५२. चालु आ.व. देखि योजनाहरूलाई एक आर्थिक वर्षमा नै सम्पन्न गरि अर्को आर्थिक वर्षमा आर्थिक भार नथप्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
१५३. रु २० वीस लाख भन्दा बढीका योजनाहरूलाई ठेक्का प्रक्रिया बाट कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१५४. वीरेन्द्र सभागृहलाई आधुनिक तथा सुविधा सम्पन्न गरि प्रयोगमा ल्याइनेछ ।
१५५. धरान विराटनगर करिडोर (बलभद्र राजमार्ग) मा निर्माणाधिन चारवटा आकाशे पुलहरूको निर्माण सम्पन्न गरिनेछ ।
१५६. सबै वडाहरूमा व्यवस्थित वडा कार्यालयहरू निर्माण गरिनेछ ।
१५७. वर्षातको पानीको उचित व्यवस्थापनकालागि गुरु योजना तयार गरि निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ ।
१५८. वडा न २/७ मा प्रधानमन्त्री पार्कको निर्माण कार्य सुरु गरिनेछ ।
१५९. वडा न २ हनुमान मन्दिर पुर्व सिङ्गिया खोलाको किनारामा आरती स्थल निर्माणका लागि DPR तयार गरी निर्माणकार्य सुरु गरिनेछ ।
१६०. गरिब तथा विपन्न महानगरबासीहरूकालागी उचित बसोबासको व्यवस्थापन गर्न वडा न ५ को जनता आवास तथा वडा न १२ को महानगर आवास योजनालाई सम्पन्न गरिनेछ ।
१६१. सडक मर्मत सम्भार योजना तयार गरि मर्मतकार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१६२. महानगर भित्रका पिछडिएको क्षेत्र वडा न १४,१८ र १९ वडाहरूमा पिउने पानीको व्यवस्थापनका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसँग सहकार्य गरिनेछ ।
१६३. पुर्वाधार निर्माण गर्दा बालमैत्री, अपांगमैत्री अवधारणालाई अगीकार गरिनेछ ।
१६४. हिमालय रोडलाई जिरो पार्किङ जोन सहित रात्रीकालीन मनोरञ्जनस्थलको रूपमा विकास गरिनेछ ।
१६५. विजुली तारलाई नमुनाको रूपमा अण्डर ग्राउण्ड गर्न सम्भाव्यताको अध्ययन गरिनेछ
१६६. नमुनाको रूपमा साइकल लेनको विकास गरिनेछ ।
१६७. शहरको सौन्दर्यकरणका लागि नीजीक्षेत्रसँग समन्वय तथा सहकार्य गरिनेछ ।
१६८. सार्वजनिक शौचालय निर्माण गर्नका लागि नीजीक्षेत्रसँग समन्वय तथा सहकार्य गरिनेछ
१६९. संघीय तथा प्रदेश सरकारसंगको समन्वय र सहयोगमा औधौगिक प्रदर्शनि स्थलको निर्माण गरिनेछ ।
१७०. संघीय सरकारको समपुरक कोष कार्यक्रम अन्तर्गत महानगरपालिकाको साझेदारीमा कार्यालयको आधुनिक र सुविधा सम्पन्न प्रशासनिक भवन निर्माण गरिनेछ ।
१७१. दिगो र भरपर्दो रूपमा फोहोरपानी प्रशोधन केन्द्र र ढल प्रणाली सञ्चालन गरिनेछ ।

१७२. पुर्वाधार विकासमा विराटनगरको पश्चिम दक्षिणीक्षेत्र पछाडी रहेको हुदाँ फोहोरमैला व्यवस्थापन केन्द्र र सडक नाला तथा डुवानको समस्यालाई दिर्घकालिन समाधान गर्न नेपाल सरकार र एशियाली विकास बैकको थप सहयोगमा परियोजना निर्माण र सञ्चालन गरिनेछ ।
१७३. सडक नामाङ्कनका लागि अध्ययन गरि कार्यान्वयन गरिनेछ साथै विभिन्न स्थानमा पार्किङ व्यवस्थापन गरिनेछ
१७४. विराटनगर रानीमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरिनेछ ।
१७५. नेपाल सरकारको सहयोगमा वडा न १९, वैजनाथपुरमा सुविधा सम्पन्न सिटी हल सम्मेलन केन्द्र निर्माण गरिनेछ ।
१७६. निर्माण भएका पुर्वाधारहरूको दिगोपना कायम गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।

ख) भवन निर्माण इजाजत

१७७. घरनक्शा ईजाजत अनलाईनबाट गर्ने तथा पूराना फाईलहरू अर्काइभ गरि डिजिटिजेशन गरिनेछ ।
१७८. प्रत्यक्ष भवन निर्माण संग सम्बन्धित सुचिकृत डिजाइनर तथा महानगरमा कार्यरत प्राविधिकहरूलाई भवन निर्माण मापदण्ड सम्बन्धि तालिम प्रदान गरि सुरक्षित भवन निर्माणमा जोड दिईनेछ ।
१७९. भवनहरूको सबलता, सुरक्षा र जोखिम न्यूनीकरण गर्न प्रचलित भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डमा समयानुकूल संशोधन गरि कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
१८०. अण्डर ग्राउण्ड पार्किंग गर्ने व्यवसायिक भवनको नक्शा पास गर्दा पार्किंगले ओगटेको क्षेत्रको घरनक्शा दस्तुर छुट दिइ पार्किङमा सहजता ल्याइनेछ ।
१८१. नक्शा पास नभई बनेका पूराना गोदाम तथा घरहरूलाई करको दायरामा ल्याउनका लागि अभिलेखीकरण गरिनेछ ।

आर्थिक विकास

क सहकारी

१८२. सहकारी संस्थाहरूको नियमित र सघन अनुगमन गरी संस्थागत सुशासन कायम गरिनेछ ।
१८३. सहकारीको माध्यमबाट रोजगारी सिर्जना, गरिवी न्युनिकरण र सामुदायिक सशक्तिकरण गरिनेछ ।
१८४. पारदर्शिता, प्रभावकारीता र जोखिम न्युनिकरण गर्दै सहकारीलाई समृद्धिको साधन बनाइनेछ ।
१८५. समुदाय र सदस्यप्रति थप उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन विभिन्न कार्यक्रम मार्फत सहकारी संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१८६. सहकारीलाई गुणात्मक बनाउन सहकारी संस्थाहरूको एकीकरण कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।
१८७. सहकारी संस्थाहरू मार्फत गरिने कर्पोरेट सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गतको कार्यक्रम महानगरपालिकाको समन्वयमा सञ्चालन गरिनेछ ।
१८८. विद्युतीय शासन मार्फत सुशासन कायम गर्न सम्पूर्ण सहकारीहरूलाई डिजिटिजेशन गरिनेछ ।
१८९. सहकारी संस्थाहरूको समष्टिगत एकीकृत विवरण तयार गर्नका लागि सहकारी प्रोफाइल तयार गरिनेछ ।
१९०. महानगरपालिकाबाट सहकारी संस्था र शेयर सदस्यको हितका लागि बनाइएका कानून कार्वविधीहरूका बारेमा सुसुचित गराइनेछ ।

१९१. सहकारी संघसस्थाहरूमा वचतकर्ताहरूले जम्मा गरेको रकमको सुरक्षाका लागि प्रभावकारी सुपरिवेक्षण गरि कारवाही प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१९२. एक व्यक्ति एक सहकारी सदस्यको अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

ख) उद्योग तथा पर्यटन

१९३. विराटनगर महानगरपालिकाको पर्यटन गुरुयोजना निर्माण गरिनेछ ।
१९४. पर्यटन उद्योगमा लगानी गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१९५. स्थानीय भाषा कला धर्म संस्कृति, रीति-रिवाजलाई प्रवर्द्धन हुने गरि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१९६. पर्यटनको प्रवर्द्धनका लागि ए]तिहासिक औधौगिक , शैक्षिक, खेलकुद, धार्मिक र स्वास्थ्य जस्ता लाई पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।
१९७. पर्यटन विकासमा सार्वजनिक-निजी-जनता साझेदारी (public-private-people partnership) को अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
१९८. विराट राजाको दरबारको विस्तृत गुरुयोजना तयार गरि कार्यान्वयनका लागि संघीय सरकार र प्रदेश सरकार लगायत अन्य सहयोगि निकायसँग सहकार्य गरिनेछ ।
१९९. धार्मिक पर्यटनलाई प्राथमिकतामा राखि पुर्वाधारहरू र प्रचारप्रसारमा ध्यान दिइनेछ ।
२००. महेन्द्र चौक देखि ट्राफिक चौकसम्मलाई रात्रीकालीन बजारको रूपमा विकास गरिनेछ ।
२०१. औधौगिक प्रदर्शनीस्थलको निर्माण गरिनेछ ।

ग) रोजगार

२०२. युवाहरूलाई सीपमुलक तालिम प्रदान गरी स्वदेशी रोजगारीलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
२०३. बेरोजगार युवाहरूको तथ्यांक अद्यावधिक गरी मर्यादित रोजगारीका लागि निजीक्षेत्रसँग समन्वय गरिनेछ ।
२०४. परम्परागत सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्योगको विकासमा जोड दिइनेछ ।
२०५. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन महानगरपालिकाका विभिन्न विषयगतक्षेत्र आवद्ध गराइनेछ ।
२०६. वैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका युवाहरूका लागि स्थानीयस्तरमै रोजगार सिर्जना गर्न सरल कर्जा प्रवाहका लागि वित्तिय संस्थाहरूसँग सहकार्य गरिनेछ ।
२०७. वैदेशिक रोजगारलाई मर्यादित , भरपर्दो तथा सुरक्षित बनाउन आप्रवासन सुचना केन्द्रलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउदै लगिनेछ ।
२०८. वैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाहरूलाई निशुल्क आवाशिय सीप तालिम प्रदान गर्नका लागि सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
२०९. विप्रेषण प्राप्त गर्ने परिवारका सदस्यहरूलाई वित्तिय साक्षरता कक्षाहरू सञ्चालन गरि उधमशिलता विकासकालागि थप पहल गरिनेछ ।

घ) उपभोक्ता हित

२१०. "जागरुक उपभोक्ताको शहर - विराटनगर महानगर" को नीति लागु गरिनेछ ।
२११. सरोकारवाला निकायहरूको समन्वय र सहकार्यमा उपभोक्ता हित संरक्षणका लागि शुन्य सहनशीलताको नीति अनुरूप बजार अनुगमनलाई प्रभावकारी र चुस्त बनाइनेछ ।
२१२. उपभोक्ता हितसँग सम्बन्धित सचेतनामुलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

ड) पशु विकास

२१३. दुध उत्पादनमा वृद्धि गर्न उन्नत पशुपालन व्यवसायका लागि कृत्रिम गर्भाधानको माध्यमबाट नस्ल सुधार गर्दै लगिनेछ ।
२१४. पशुपालनको विशेष क्षेत्रको पहिचान गरी आवश्यकता अनुसार निःशुल्क पशु स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ ।
२१५. लागत साक्षेदारीका कार्यक्रममा समुहकृत पशुपालकलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
२१६. मासुको मागलाई मध्यनजर गर्दै उत्पादन बढाउन उन्नत जातको बोका साझेदारीमा बितरण गरिनेछ ।
२१७. परजिवि नियन्त्रण र घाँस खेतिमा जोड दिइनेछ ।
२१८. स्वच्छ र सफा मासु उत्पादन गर्न समूहमा आवद्ध भएका बाखापालक कृषकहरूलाई खोर बनाउन लागत साझेदारीमा अनुदान दिएर प्रोत्साहित गर्नेछ ।
२१९. समुदायिक कुकुरहरूलाई रेविज रोग विरुद्धको खोप कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२२०. पशुपक्षीजन्य महामारी सरुवा रोग फैलन नदिनका लागि सचेतनामुलक कार्यक्रम गरिनेछ ।
२२१. पशु वधशालाको निर्माण सम्पन्न गरि सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
२२२. माछा मासु विक्रि गर्ने पसलहरूलाई निश्चित मापदण्ड तोकि नियमित अनुगमन गरिनेछ ।
२२३. घरपालुवा कुकुरहरूलाई महानगरपालिकामा दर्ता गरि निशुल्क रेविज खोपको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

च) कृषि

२२४. गुणस्तरीय बीउ, बाली सुरक्षित मलखाद तथा जैविक विषादीको प्रयोगलाई बढाउने खालका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२२५. विदेशबाट फर्किएका तथा वेरोजगार युवाहरूलाई सिप, ज्ञान र उन्नत प्रविधि सहित कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गर्नका लागि प्रोत्साहित गरिनेछ ।
२२६. कौशी तरकारी खेतिलाई प्रोत्साहन गर्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२२७. बाझो जमीनलाई कृषि क्षेत्रमा उपयोग गर्न विशेष नीति लागु गरिनेछ ।
२२८. कृषि सहकारीहरूलाई कृषिक्षेत्रको विकासमा परिचालन गरिनेछ ।
२२९. आधुनिक तथा व्यवसायिक फलफूल नर्सरीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२३०. भकारो सुधार कार्यक्रम मार्फत जैविक मल उत्पादनमा जोड दिइनेछ ।
२३१. तरकारी खेती उत्पादनमा वृद्धि गर्न आधुनिक प्रविधि जोड दिइनेछ ।